

Riksrevisionens rapport om granskningen av det allmänna pensionssystemet

---

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2014/15:34 Riksrevisionens rapport om granskningen av det allmänna pensionssystemet.

Riksrevisionens samlade bedömning i granskningsrapporten Det allmänna pensionssystemet – en granskning av granskningen (RiR 2014:17) är att granskningen av det allmänna pensionssystemet har brister. Granskningen har syftat till att bedöma om staten har gett förutsättningar för att granskningen av det allmänna pensionssystemet ska bidra till att upprätthålla rättssäkerhet och effektivitet.

I skrivelsen redovisar regeringen dels sin bedömning av de iakttagelser som Riksrevisionen har gjort i rapporten, dels vilka åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas med anledning av rapporten.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Granskningen av det allmänna pensionssystemet.....	5
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	9
Skrivelsen.....	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Granskningen av det allmänna pensionssystemet

Riksdagen lägger skrivelse 2014/15:34 till handlingarna.

Stockholm den 10 februari 2015

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Johan Forssell (M), Carina Ohlsson (S), Mikael Cederbratt (M), Phia Andersson (S), Markus Wiechel (SD), Lars-Arne Staxäng (M), Yilmaz Kerimo (S), Solveig Zander (C), Lotta Finstorp (M), Kerstin Nilsson (S), Emma Carlsson Löfdahl (FP), Wiwi-Anne Johansson (V), Roland Utbult (KD), Teresa Carvalho (S), Jennie Åfeldt (SD) och Rickard Persson (MP).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2014/15:34 Riksrevisionens rapport om granskningen av det allmänna pensionssystemet. I skrivelsen redovisar regeringen dels sin bedömning av de iakttagelser som Riksrevisionen har gjort i rapporten, dels vilka åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas med anledning av rapporten.

Riksrevisionen överlämnade sin granskningsrapport till riksdagen i juni 2014. Därefter överlämnade riksdagen rapporten till regeringen.

En redovisning av det behandlade förslaget finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Granskningen av det allmänna pensionssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2014/15:34 till handlingarna.

Riksrevisionens rapport

Syftet med Riksrevisionens granskning har varit att bedöma statens förutsättningar för att granskningen av det allmänna pensionssystemet ska bidra till att upprätthålla rättssäkerhet och effektivitet. Granskningen avgränsas till de delar av pensionsadministrationen som administrerar och betalar ut pensioner. I det allmänna pensionssystemet inkluderas inkomstpension, premiepension, garantipension, efterlevandepension och tilläggs pension. Tilläggsförmånerna bostadstillägg till pensionärer och äldreförsörjningsstöd fungerar som komplement till pensionen och ingår följaktligen också i granskningen. Granskningen omfattar Socialdepartementet, Pensionsmyndigheten och Inspektionen för socialförsäkringen (ISF).

Riksrevisionens samlade bedömning är att granskningen av det allmänna pensionssystemet har brister. Enligt Riksrevisionen har regeringen inte säkerställt en fungerande granskning av pensionsområdet.

Riksrevisionen rekommenderar sammanfattningsvis regeringen att

- begära en tydlig avrapportering från ISF om var de stora riskerna inom pensionssystemet finns för att kunna styra och ta in kunskap om hur pensionssystemet fungerar
- ge ISF i uppgift att genomföra risk- och väsentlighetsanalyser av pensionsområdet som ISF sedan kan följa upp verksamheten mot
- följa upp ISF:s verksamhet mot instruktionen och ändra den vid behov
- följa upp om och hur Pensionsmyndigheten använder sig av de rekommendationer som ISF ger.

Riksrevisionen rekommenderar Pensionsmyndigheten att

- fördjupa sin dialog med regeringen om resultatet av ISF:s granskningar
- försöka se till innehållet i ISF:s granskningar för att utveckla sin verksamhet.

Riksrevisionen rekommenderar även ISF att

- göra en risk- och väsentlighetsanalys av pensionsområdet och genomföra återkommande granskningar av väsentliga områden
- ta fram en strategi för hur granskningarna ska göras mer användbara för Pensionsmyndighetens verksamhet.

Skrivelsen

När det gäller Riksrevisionens slutsatser i frågan om hur ISF har planerat sin granskningsverksamhet instämmer regeringen inte i Riksrevisionens slutsatser. De områden som Riksrevisionen tar upp som inte granskade har enligt regeringen faktiskt granskats. Vidare summeras beslutade granskningsförslag i ISF:s årliga granskningsplan för verksamheten, som upprättas i enlighet med ISF:s instruktion. Det finns enligt regeringen inte anledning att se över styrningen av ISF när det gäller val av granskningsområden eftersom myndighetens självbestämmande är helt i enlighet med den svenska förvaltningsmodellen. När det gäller Riksrevisionens påpekande att ISF inte har granskat hur Pensionsmyndighetens insatser har fungerat och att ISF inte heller har granskat administrationens effektivitet, framhåller regeringen att det finns fler möjligheter utöver att använda ISF som granskande myndighet. Exempelvis har regeringen gett Pensionsmyndigheten uppdraget att utvärdera beräkningsregler i ålderspensionssystemet.

Angående Riksrevisionens anmärkning att ISF:s granskning av det allmänna pensionssystemet inte har utgått från en risk- och väsentlighetsanalys anges i skrivelsen att verksamhetsplaneringen innehåller tillräckliga element av risk- och väsentlighetsbedömningar. Emellertid har ISF inte använt sig av samma terminologi som Riksrevisionen. Att regeringen inte längre uttrycker i regleringsbrevet till ISF att myndigheten ska granska utifrån risk och väsentlighet kan enligt regeringen förklaras av att myndigheten nu har etablerat sin verksamhet och att planeringen fungerar väl. Regeringen avser därmed inte att följa Riksrevisionens rekommendationer i denna fråga.

Regeringen instämmer inte till fullo i Riksrevisionens påstående att det är viktigt att rekommendationer tas emot och åtgärdas för att granskningen ska vara effektiv. Det är enligt regeringen viktigt att granskningens slutsatser tas emot och värderas och att eventuella rekommendationer övervägs. Regeringen, eller den myndighet som granskas, kan dock ha anledning att göra en annan bedömning än granskningsorganet om vilka åtgärder som är mest lämpliga. Det går enligt regeringen därför inte att bedöma granskningens effektivitet helt och hållet med utgångspunkt i om rekommendationerna följs eller inte. Regeringen har i Pensionsmyndighetens instruktion angivit att myndigheten alltid ska inkomma med svar på ISF:s granskningar där slutsatserna i granskningen kommenteras och eventuella åtgärder redovisas. Riksrevisionens rekommendation om att regeringen bör följa upp om Pensionsmyndigheten använder sig av ISF:s rekommendationer är därmed redan institutionaliserad. Regeringen bedömer dock att det i ljuset av

Riksrevisionens övergripande slutsatser kan finnas anledning att föra en diskussion med myndigheterna om effekterna av granskningsrapporterna.

I budgetpropositionen för 2015 har regeringen aviserat att regeringens utredningsresurser och deras organisering ska utredas. Regeringen avser att analysera om det är ändamålsenligt att ha separata utvärderingsmyndigheter vid sidan av den analysverksamhet som ansvariga myndigheter inom olika områden själva bedriver. ISF omfattas av denna utredning. ISF berörs även av utredningen om tillsyn inom socialförsäkringsområdet (dir. 2013:58) som regeringen har tillsatt för att analysera behovet av en förstärkt tillsyn som hanterar enskildas klagomål och bedriver inspektioner eller andra undersökningar. I samband med dessa utredningar kommer även den forskningsnära verksamhet som bedrivs inom inspektionen samt hur den kvalitetssäkras att ses över.

Regeringen anmärker också i sak bl.a. följande. Regeringen beslutar om uppdrag till myndigheter. Inget regeringsuppdrag inom pensionsområdet har tillkommit på ISF:s initiativ. Både Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan har i respektive regleringsbrev sedan 2011 i uppdrag att redovisa hur samverkan mellan dem fungerar. Införandet av tillsvidarebeslut till personer som får bostadstillägg grundades inte på ett regeringsbeslut utan på ett lagförslag om att införa tillsvidarebeslut som riksdagen antog.

I skrivelsen påpekas även att den metod som Riksrevisionen har valt innebär att slutsatserna bygger på enskilda citat från intervjuer. Intervjuerna har till större delen utförts genom att enskilda personer i varje organisation har intervjuats var för sig, utan att få information av Riksrevisionen om vilka övriga personer i samma organisation som intervjuas. Det kan enligt regeringen behöva förklaras att ansvarsfördelningen inom Regeringskansliet är sådan att ansvaret för olika frågor är uppdelat mellan handläggarna och därför kan det enligt regeringen ifrågasättas vilket värde ett uttalande har som görs av en enskild handläggare inom ett område som den personen inte ansvarar för.

Regeringen anser att granskningsrapporten är slutbehandlad genom skrivelsen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inga invändningar mot regeringens bedömning att ISF i stor utsträckning bör ha möjlighet att bestämma inriktningen på sitt arbete, så länge det är i överensstämmelse med dess instruktion. Det är också möjligt att ge ISF uppdrag i regleringsbrevet eller genom instruktionen. Angående Riksrevisionens påpekande om avsaknad av risk- och väsentlighetsbedömningar i ISF:s granskningar anser utskottet att det viktiga är att ISF uppfyller de krav som ställs i myndighetens instruktion och regleringsbrev, oavsett vilken terminologi myndigheten använder sig av.

När det gäller de rekommendationer som ISF:s granskningar kan resultera i kan utskottet, i likhet med regeringen, konstatera att det framgår av Pensionsmyndighetens instruktion att myndigheten ska kommentera slutsatserna i ISF:s granskningar och även redovisa eventuella åtgärder till regeringen. Liksom regeringen anser utskottet dock att det kan finnas anledning att föra en diskussion med myndigheterna om effekterna av granskningsrapporterna. Utskottet förutsätter att regeringen följer utvecklingen när det gäller samverkan mellan Pensionsmyndigheten och ISF och återkommer om det skulle finnas behov. Utskottet noterar även att utredningen om tillsyn inom socialförsäkringsområdet (dir. 2013:58, dir. 2014:49) ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 april 2015.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2014/15:34 Riksrevisionens rapport om granskningen av det allmänna pensionssystemet.